

s állandóan modernizálni az általa útnak indított tudományos iskolában új irányokba kiszélesedett intenzív kutató munkát, követve példamutató életének és tevékenységének tanítását. Meg kell őrizniük, s mai körülményeink között is követniük kell szigorú moralitását, feltétlen tudományos és közéleti elkötelezettségét,

szókimondó helytállását, egyszerre realista és optimista, távlatos gondolkozásmódját, azaz teljes szellemi örökségét.

Mindig köszönettel fogunk emlékezni a tőle kapott sokoldalú, tudásunkat és emberi magatartásunkat formáló iránymutatására.

Koltay Ede

Fényes Tibor köszöntése 80. születésnapján 2009. május 19-én

Amikor Fényes Tibort köszöntöm 80. születésnapja alkalmából, nem tagadom, hogy elfogult vagyok. Elfogult vagyok nem csak azért, mert közel – félév híján – egykorúak vagyunk, mert Tibor személyes barátom, de lehetetlen nem elfogultnak lennem, mint fizikus, mint kutató az iránt a tudományos teljesítmény iránt, azok iránt az eredmények iránt, amiket Fényes Tibor elért.

Fényes Tibor gyökerei messzire nyúlnak. A biharkeresztesi családi otthonból indulva, amelynek még egyetemi hallgató korunkban magam is vendége voltam, a híres Pápai Református Kollégiumon keresztül vezetett a Debreceni Egyetemre és ezen belül a Kísérleti Fizikai Intézetbe, ahol először – még hallgató korában – demonstrátor, de 1952-től már tanársegéd.

Tudományos pályánk egyszerre indult Szalay Sándor professzor, közös mesterrünk mellett. Fényes Tibor egy speciális mágneses alfa-spektrométer életre keltését és tudományos alkalmazását kapta feladatul, én hasonlóan egy egyedi béta-spektrométerrel kapcsolatos feladatot kaptam.

Az alfa-spektrométer sikeres befejezése és felhasználása során Fényes Tibor tudományos pályájának sikeres kezdetét a ^{210}Po kis intenzitású alfa-spektrum-

vonalának kimutatásával nemzetközi szintű eredmények elérése és publikálása jelenti, annak első periódusa.

Ezután elsők között ismeri fel a felvezető detektorok jelentőségét az alfa-spektrometriában, elsajátítja az új technikát és megkezdi annak alkotó kihasználását a kutatásban.

1962-től az ATOMKI-ben folytatja munkáját. Kidolgozza azt a tudományos programot, amelyet azután már az általa kinevelt munkatársakkal hajt végre Dubnában, az Egyesített Atomkutató Intézetben két periódusban 1963 és 1966, valamint 1968 és 1971 között először az alfa-, később a gamma-spektrometriában. Részt vesz a szinkro-ciklotron nyalábján a rövid életű magok vizsgálatára indított ún. JASZNAPP programban. Ennek a kutatásnak a során 8 új radioizotópot és nagyszámú addig ismeretlen magátmenetet fedeznek fel.

1972-től ismét itthon dolgozik, több más műszer mellett megtervezi és megépítteti azt a világon egyedülálló szupra-vezető elektronspektrométert, amelyet munkatársaival először az 5 MV-os Van de Graaff nyalábján, majd 1985-től az akkor új MGC ciklotront felhasználva alkalmazott magspektroszkópiái kutatásokra, a konverziós elektronokra vonatkozólag az ATOMKI-ben. Ennek során

nagyszámú ismeretlen magadatot határoztak meg munkatársaival együtt.

Időközben kiépíti amerikai kapcsolatait, félételt tölt a Kentucky Egyetemen (Lexington) 1979-80-ban B.D. Kern professzor intézetében.

Most már évek óta formálisan nyugdíjban van, de a valóságban ez alatt az idő alatt írja egyedülálló felkészültséggel és látókörrel a magyar szakirodalomban páratlan magfizikai kézikönyveit (összesen egyébként 16 könyvet, ill. könyvfejezetet írt pályája folyamán) és tartja a kapcsolatait az általa létrehozott kutatóközösséggel.

Ha Fényes Tibor alkotásairól beszélünk, ezt a kutatói közösséget különösen is ki kell hangsúlyoznunk. Valóságos tudományos iskola ez, amelyet mintegy tíz kandidátusi, illetve doktori fokozat fémjelvez.

Fényes Tibor emberi és kutató egyéniségét a pontosság, a korrektség, a megbízhatóság jellemzi. Életével igazolja Carlo Rubbia megállapítását, hogy az igazi kutatót a *makacsság* jellemzi. Amibe belefog, amit elhatároz, hogy megcsinálja, azt nem adja fel, annak végére jár, amíg a kitűzött célt el nem éri.

Hála Istennek, Fényes Tibor pályája még nem ért véget. A tőle megszokott szívósággal folytatja integráló munkáját, újabb és újabb meglátásokra tesz szert és azt cikkek, könyvek formájában közzé is teszi a tudományos közösség gazdagítására.

Kedves Tibor! További termékeny tudományos éveket kívánok és kívánunk neked jó egészségben.

A jó Isten éltesse!

Berényi Dénes

Ünnepi tudományos ülés Kiss Árpád Zoltán 70. születésnapja alkalmából ATOMKI, 2009. május 21.

A tudományos ülést *Koltay Ede*, az ATOMKI emeritus professzora nyitotta meg, akinek Árpád egykor diplomamunkása volt. Előadásában Árpád tudományos tevékenységének áttekintését adta, különös tekintettel a korai szakaszra, az ATOMKI Van de Graaff gyorsítójának építésével kapcsolatban elért gyorsítófizikai eredményeire. A hallgatóság fiatalabb részének ez az előadás azért volt különleges, mert most hallottak (hallottunk) először az elektrosztatikus tér gyorsítóokban való optimalizálásáról, az átütéseknél fellépő feszültségflöklések csökkentésének módszeréről, vagy például a gyorsítócsövekben alkalmazott szekunderelektron-csapdákrol.

A megnyitót három tanítvány előadása követte. Elsőként *Fülöp Zsolt*, az

ATOMKI jelenlegi igazgatója beszélt. Előadásának első részében bemutatta, hogy miként valósult meg az alkalmazott és alap kutatás szimbiózisa Árpád életművében, hogyan jutott el a gyorsítótechnikától a magreakciókutatáson keresztül az analitikai módszerekig, és onnan végül a környezettudományig. Majd egy régi, Árpád által 1979-ben készített, „Atommagfizikai vizsgálatok a Doppler-effektus felhasználásával” című poszterből kiindulva megmutatta, hogy az ott a szisztematikus hibák kiküszöbölésére alkalmazott eljárás mennyire fontosá válhat a nukleáris asztrofizikában is. Így 2009-ben ugyanezt a módszert kell alkalmazni az asztrofizikai szempontból érdekes magreakcióknál a küszöbalatti nívó-élettartamok meghatárol